



Sosiaali- ja terveysvaliokunta

tiistai 07.04.2026 klo 10.00

Asia: HE 149/2025 vp / Lausuntopyyntö

Täydennys aiempaan asiantuntijalausuntoon

Kiitämme mahdollisuudesta täydentää kirjallista asiantuntijalausuntoamme koskien hallituksen esitystä laiksi lastensuojelulain muuttamisesta (HE 149/2025 vp) ja asian käsittelyyn yhdistettyjen lakialoitteen ja toimenpidealoitteiden osalta.

Toteamme, että toimenpidealoitteiden TPA 18/2025 vp, TPA 9/2025 vp, TPA 2/2025 vp, TPA 3/2025 vp sekä TPA 16/2025 vp sisällöllisiä kysymyksiä on käsitelty osana hallituksen esitystä laiksi lastensuojelulain muuttamisesta. Näiden toimenpidealoitteiden sisältöjen osalta viittaamme aiemmin toimittamaamme kirjalliseen asiantuntijalausuntoomme sekä valiokunnan asiantuntijakuulemiseen. Lakialoitteen 22/2024 vp osalta toteamme, että älypuhelimien lyhytaikaista käyttörajoitusta on aiemmin esitetyn tapaan punnittu hallituksen esityksessä. Myös tämän osalta viittaamme aiemmin toimittamaan asiantuntijalausuntomme. Lakialoitteeseen sisällynyttä aloitetta henkilöntarkastusta koskevan sääntelyn muuttamisesta on nähdäksemme käsitelty kattavasti osana hallituksen esitystä, ja viittaamme myös tämän osalta jo aiemmin toimittamaamme kirjalliseen asiantuntijalausuntoon.

Toimenpidealoitteessa TPA 17/2025 vp ehdotetaan hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin käyttövaroja koskevan 55 §:n muuttamiseksi siten, että niitä ei kerry maksettavaksi karkumatkalla/”hatkassa” olon ajalta. Vaikka käyttövaroja koskevaan lastensuojelulain 55 §:ään ei tämän osauudistuksen yhteydessä ole ehdotettu tehtäväksi muutoksia, on tällainen ehdotus mielestämme usealla tavalla ongelmallinen. Käyttövaroja koskevan LSL 55 §:n osalta lain esitöissä on nimenomaisesti nostettu esiin, ettei käyttövarojen määrän vähentäminen tai niiden käytöstä päättäminen sijaishuoltopaikan toimesta ole hyväksyttävä rankaisuluonteinen toimenpide (HE 252/2006 vp, s. 181). Käyttövarat on luonteeltaan tarkoitettu taloudellisen tuen lisäksi lapsen tai nuoren henkilökohtaisia tarpeita varten, ja niiden on osaltaan tarkoitus opettaa lapselle tai nuorelle itsenäistä rahankäyttöä (HE 252/2006 vp, s. 180). Käyttövarat ovat luonteeltaan lapsen omaa autonomiaa ja itsenäisyyttä tukevia, eikä niistä säädetä osana lastensuojelulain rajoitustoimenpiteitä.

Aloitteessa jää mielestämme epäselväksi käyttövarojen kertymiseen ja niiden maksun keskeyttämiseen liittyvä eroavaisuus. Nähdäksemme LSL 55 § ei mahdollista käyttövarojen kertymisen keskeyttämistä käyttövarojen luonteeseen vedoten. Aloitteessa sivutaan toisaalta myös käyttövarojen maksun keskeyttämistä. Käyttövarojen maksamatta jättäminen on kuitenkin sekä nykyisin voimassa olevan että uuden ehdotetun lastensuojelulain puiteissa mahdollista rajoitustoimenpiteitä koskevan sääntelyn valossa (aineiden ja esineiden haltuunotto [uusi LSL 65 §], aineiden ja esineiden poisottaminen [uusi LSL 4 b §]). Tällöin käyttövarojen maksamatta jättämistä tulee punnita lastensuojelulain erityisten rajoitusedellytysten sekä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa lapsen oikeusturva huomioon ottaen.

Lisäksi aloitteessa tuodaan esiin mahdollisuus, että käyttövarojen maksun keskeyttäminen edesauttaisi nuoren vapaaehtoista paluuta sijaishuoltopaikkaan. Tutkimus ei tue tätä väitettä, sillä hatkoilta palaamista edesauttavat tekijät ovat yksilöllisiä ja moninaisia, eivätkä palaudu yksittäisiin toimenpiteisiin: paluuta voidaan ennemminkin tukea niin, ettei palaavaa nuorta rangaista.

Haluamme edelleen korostaa, että lastensuojelulakiin sisällytettävien rajoitustoimenpiteiden tulee täyttää sekä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten että lastensuojelulain mukaisten erityisten rajoitusedellytysten asettamat kriteerit. Tämän lisäksi rajoitustoimenpiteitä ei saa käyttää rangaistuksena.

Edellä esitetyn lisäksi täydennämme aiempaa lausuntoa myös sen osalta, että vankilan perheosaston hallinnollisen aseman muutos osaksi valtion lastensuojelulaitosten kokonaisuutta on perusteltu. Hallituksen esityksessä ehdotettu ratkaisu vastaa osin jo toteutettua järjestelyä, jossa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annettu laki (1379/2010) ehdotetaan kumottavaksi ja perheosaston hallinnollinen asema järjestetään osana valtion lastensuojelulaitoksia (HE 149/2025 vp). Muutos selkeyttää ohjausta, valvontaa ja vastuusuhteita. Vankilan perheosaston olemassaolo ja toiminta on merkityksellinen YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan mukaisen lapsen edun ensisijaisuuden näkökulmasta, koska osasto mahdollistaa lapsen edun mukaiset ratkaisut poikkeuksellisissa perhetilanteissa. Tämä on tärkeä osa lastensuojelun kokonaisuutta.

Artikla 3 lapsen edun ensisijaisuudesta puoltaa myös sitä, että perheosastoon liittyvissä säännöksissä turvataan mahdollisuus yksilölliseen harkintaan, jota lapsen ikärajaan liittyvän sääntelyn joustavoittaminen vahvistaisi. Vankilan perheosastolla olevan lapsen enimmäisikä, kolme vuotta, on säädetty vankeuslaissa (767/2005, luku 4, 10§). Ehdoton ikäraja ei kuitenkaan kaikissa tilanteissa mahdollista lapsen edun mukaista yksilöllistä harkintaa. Ikärajaa tulisi joustavoittaa siten, että lapsen sijoitus perheosastolla voisi jatkua joustavasti muutamia kuukausia, mikäli lastensuojelu arvioi tämän lapsen edun kannalta perustelluksi. Perheosastolle sijoittaminen tehdään aina lastensuojelullisen harkinnan ja lapsen edun pohjalta.

Lapset, perheet ja lastensuojelu -tutkimusryhmä

Rosi Enroos

Lapsi- ja perhesosiaalityön dosentti,

yliopistonlehtori (sosiaalityö)

Tampereen yliopisto